

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. De duratione successiua, quæ dicitur tempus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Ratio est, quia successio alia est formalis, alia virtualis. Formalis, siue intrinseca & secundum entitatem est transitus ab vno termino in alium, essentialiter importans corruptionem termini prioris adueniente termino posteriore, quod patet in tempore. Successio virtualis est forma permanens, æquipollens formæ transeuntis, successiuæ, quatenus potest indiuisibiliter coexistere tempori diuisibili, sicut extensio localis virtualis dicitur illa, quæ potest coexistere indiuisibiliter spatio diuisibili, non secundum diuersas partes, sed secundum se totam. Hoc posito argumentor.

Ibi non est successio formalis; vbi de nouo nihil superuenit: sed vt Angelus & homo intelligantur durare, non est opus vt intelligamus illi superuenire aliquid, sed solum id quod erat, manere: ergo sine vlla successione formalis intelligimus hominem & Angelum durare. Adde quod duratio intrinseca rei est existentia, vt probauit; rei autem permanentis existentia est permanens: ergo & duratio; si enim idem duratio rei permanentis esset successiuæ, quia coexistit tempori diuisibili, & plus hodie durauit quàm heri, duratio Dei esset successiuæ, quia sine dubio plus hodie durauit quàm heri.

Prima obiectio.

Obiicitur primò, sequi quod qualibet duratio est actu infinita; illa enim duratio, quæ actu includit omne præteritum, & omne futurum, est actu infinita; hæc duratio indiuisibilis includeret omne præteritum, & omne futurum: ergo esset actu infinita. Probat minor. Hæc duratio includit nunc præteritum, & nunc futurum sine vllis terminis, quia semper magis & magis potest durare; imò includit realiter quicquid in præterita & futura duratione concipi potest: ergo talis duratio includit omne præteritum, & omne futurum.

Resp. negando durationem Angeli esse actu infinitum; non enim est actu infinita secundum id quod dicit in recto, cum sit entitas ipsius Angeli; nec est actu infinita secundum id quod dicit in obliquo realiter & formaliter, cum actu non connotet tempus infinitum, sed simpliciter finitum; non est ergo actu infinita, sed ad summum est infinita virtualiter secundum id quod dicit in obliquo, cum non includat actu illud obliquum, idest omne præteritum & futurum, sed virtualiter tantum.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Si non daretur successio prioris & posterioris in duratione Angeli, sed idem in eo esset fuisse & futurum esse, sequeretur quod sicut Deus factio Angelo facere non potest vt non fuerit Angelus; ita facere non posset, vt futurus non sit, quod absurdum est. Probat sequela. Fuisse & fore in Angelo idem sunt: sed Deus tollere non potest fuisse: ergo tollere non potest futurum esse.

Resp. eodem modo fuisse & futurum esse in Angelo esse idem secundum quod dicunt in recto, sed non esse idem secundum quod dicunt in obliquo; connotant enim diuersum tempus. Verum ergo est, quod Deus factio Angelo facere non potest vt non fuerit Angelus, sed facere potest vt futurus non sit, quia futuritio Angeli dicit in recto entitatem Angeli, & tempus futurum in obliquo, quod esse illius præteritum non dicit.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Patres sæpè asserunt, quod solius diuinæ durationis proprium est, quod habeat solum esse, seu solum nunc, ita vt in eo non erit præteritum & futurum, sed solum præsens; hoc enim sæpè asserunt Augustinus, & Bernardus; sed si aliqua creata duratio esset permanens, illa haberet solum esse, & solum nunc: ergo nulla duratio creata est permanens.

A Resp. verum esse, quod de solo Deo independente ac immutabili potest dici *est*, non autem *erit*, aut *fuit*; quia nunquam mutatur, neque transit de potentia in actum, cum à nullo accipiat esse; de qualibet verò creatura permanente non affirmatur solum esse præsens, sed affirmatur etiam præteritum & futurum, ex eo quod semper accipiat esse ab alio, subeatque varias mutationes accidentales. Vnde patet, quod ad argumentum concessa maiori minor absolute negari debet; nam tamen duratio rei permanentis sit permanens, in illa tamen est futurum & præteritum, quia semper transit à non esse ad esse, & quia innumeras singulis instantibus habet mutationes.

B

SECTIO III.

De duratione successiuæ, quæ dicitur tempus.

Quid est tempus, quis hoc facile, breuiterque dicat? Quid est ergo tempus? si nemo ex me quaesierit, scito; si quaerenti explicare oportet, iam nescio, inquit Augustinus lib. 11. confessionum, c. 14. Explicabitur tamen ni fallor, aliquo modo, si dicantur primò quidditas & proprietates temporis: secundò eius existentia & realitas. Loquor autem solum de tempore reali, nam de tempore imaginario, eadem omnia dicere oportet, quæ sunt dicta de spatio imaginario.

C

§. I.

Quidditas & proprietates temporis.

Dico primò, tempus rectè definiri ab Aristotele textu 101. est *Numerus motus secundum prius & posterius*; idest, duratio rei successiuæ propria. Ad cuius definitionis intelligentiam,

Definitio Aristotelica.

Obserua primò, tria in tempore posse considerari. Primò quod sit duratio continua motus; hoc enim habet ex partibus prioribus & posterioribus motus, quia duratio motus à nobis non percipitur, donec percipiantur partes eius priores & posteriores. Ratio est, quia si vna pars est prior, altera verò posterior, necesse est aliquam trahi moram, & hæc mora est tempus. Secundò habet tempus quod possit mensurare motum; potest enim intellectus vt eius partibus, vt certus reddatur de quantitate motus. Tertiò habet quod actu mensuret motum, si eo intellectus reuera vratur ad eum mensurandum.

Tria in tempore consideranda.

Obserua secundò, voluisse Aristotelem tradendo eam definitionem temporis, quam attuli primò, describere tempus cœleste, quo tanquam mensura communi alios metimur motus, & moras, & durationes, & sic sensus eorum verborum est; Tempus est ipse motus, quatenus habet partes priores & posteriores, quas intellectus potest assumere vt ex eis mensuret alias quascunque durationes; nam assumendo partes huius motus dicimus menses, annos, secula. Voluit secundò describere quascunque alias durationes successiuas aliorum motuum, & sensus est; Tempus, siue duratio motus, est ipse motus quatenus habet partes priores & posteriores, propter quas mensurari potest per aliquas partes motus cœli; sic enim dicimus tempus durasse per horam, aut quadrantem.

Explicatio definitionis Aristotelice.

Essentia igitur temporis in eo sita est, quod sit prius & posterius ipsius motus, cui deinde aduenit esse posse mensuram actiuam si sit tempus cœleste; vel passiuam, si sit aliud tempus. Ex quibus

Essentia temporis.

Colligitur

Vnititas tem-
poris.

Colligitur primò, quod si tempus sumatur pro duratione interna motus, tot sint tempora numero & specie distincta, saltem materialiter, quot sunt motus numero & specie distincti; nam materiale temporis est ipse motus, formale autem est permanentia in esse secundum diuersas partes. Si verò tempus sumatur pro duratione temporis celestis, patet illud in ratione continui esse vnicum totaliter, licet in plures partes diuidi possit.

Tempus est
mensura
motuum.

Colliges secundò, quod ratio mensuræ dici potest proprietas temporis. Primò enim quodlibet tempus sine dubio mensurari potest, atque aded mensura est passiva, cum habeat partes sibi mutuo succedentes. Secundò tamen nullum tempus mensura est actiua illius motus, cuius est duratio, alioqui mensura, & mensurabile non essent distincta. Sed neque vllum tempus ex sua natura est actualis mensura motuum aliorum, sed ex sola voluntate hominum hoc efficitur, licet cæli motus propter vniuersitatem & perpetuitatem aptissimus sit ad motus omnes mensurandos, atque ita ille solus est omnium temporum mensura, & tempus omnium rerum durationes continens, ac excedens.

S. II.

Existencia, & realitas temporis.

Conclusio
quinque ha-
bens partes.

Dico secundò, tempus esse verum ens reale, non permanentem existens, sed successiue continuè ex partibus diuisibilibus, realiter distinctis inter se, sine vllis instantibus indiuisibilibus, vel continuantibus, vel terminatiuis. Quinque sunt partes conclusionis, quarum tota explicatio & probatio constat ex dictis de continuo permanente.

Realitas
temporis.

Prima pars asserit realitatem temporis. Ratio est, quia omne quod est reale perseverans in esse, habet durationem realem; motus est ens reale perseverans in esse: ergo habet durationem realem, quæ vocatur tempus. Imò res successiua permanens in esse, realis est: illa est tempus: ergo tempus est reale; semota enim quacunque operatione intellectu, in motu est prius & posterius, quod dixi esse tempus.

Continuitas
successiua.

Secunda pars asserit existentiam eius esse successiuam, & fluentem. Esse videlicet successiue ac fluenter, est semper acquirere, & semper amittere partes, quatum vna nunquam sit cum alia parte: semper acquirit, quia interruptio tolleret continuitatem. Vna pars nunquam est simul cum alia parte; res enim successiua in hoc differt à permanente, quod permanens suas habeat partes totas simul existentes, successiua autem non existat vltro modo tota simul, neque vllam habeat partem totam simul existentem, sed & tota habeat partes post alias, & singulæ partes habeant partes post alias, idest sibi succedentes, seu fluentes; hoc enim est existere fluenter. Vnde sapienter dictum est à Boëtio, quod tempus continuat cundo vitam, quam non potuit continuare permanendo. Et Augustinus ait, quod nos prætereuntia metimur tempora, non præterita. Quippe verum existere temporis est præterire, incipiendo definire, & quasi mortibus suis viuere, vel potius non nasci nisi moriendo; hoc enim est existere fluenter.

Partes diui-
sibiles.

Tertia pars asserit partes temporis esse in infinitum diuisibiles, aded vt eadem prorsus ratio sit continui successiui & permanentis; quod tamen video à multis negari ex eo quod argumenta mathematica, quibus probatur diuisibilitas partium

A continui permanentis, non probent diuisibilitatem partium continui successiui. Vnde ponunt aliqui tempus componi ex indiuisibilibus mathematicis; alij malunt illud constare ex indiuisibilibus physicis extensis, quas appellant morulas. Quæ omnia ex dictis de continuo permanente refutari possunt.

Primò enim valet sine dubio argumentum Philosophi, quod *indiuisibile additum indiuisibili non facit maius*; hoc enim etiam verum est de instanti: sit enim instans B, medium inter instans A, & instans C. Sic arguo. Si instans B, vnitur instanti A, secundum illud idem immediatè, secundum quod vnitur immediatè instanti C, sequitur necessariò, quod instans A, & instans C, sunt vnita immediatè; *qua enim sint eadem vni tertio, sunt eadem inter se*: ergo instans A, & instans B, non faciunt maius. Deinde nullus omnino esset motus, quia neque in primo instanti, neque in secundo, neque in tertio mobile mouetur; motus enim non est in instanti: ergo mobile nunquam mouetur. Denique nullus motus esse posset alio velocior; tunc enim motus non est velocior altero motu, si eodem spatio temporis vnus plures non habeat partes, quàm alius: sed vnus motus plures non habet partes quàm alius; nam quando motus celerissimus habuit vnum instans, motus tardior habuit etiam aliquid, quod non est minus quàm vnum instans; & quando motus velocior habuit secundum instans, motus etiam tardior, si aliquid habuit, sine dubio habuit etiam vnum instans; & sic de cæteris: ergo intra horam motus velox non habuit plura instantia, quàm motus tardissimus.

Secundò valent etiam eadem ferè argumenta omnia contra morulas, & instantia extensa, vt ostendi disputatione tertia; sic enim insto. Quando illud instans præterit, quod est minus extensum, vel entitas tota puncti alterius fluxit, vel non; si tota fluxit: ergo non est magis extensa, vel certè permanet aliquandiu in esse, sicque tempus non est successiuum secundum se totum; si non fluxit tota: ergo entitas tota est diuisibilis. Imò si non tota fluxit, vel nihil eius fluxit, vel aliquid; si nihil: ergo non fluxit, contra suppositionem; si aliquid: ergo totum fluxit: ergo si adhuc manet, sequitur quod perit, & tamen adhuc est.

Quarta pars asserit distinctionem realem partium temporis, quæ probatur omnibus argumentis, quibus probata est distinctio partium quantitatis continuæ, videturque magis adhuc posse probari ex eo quod tunc quando existit prima hora, non actu existit secunda: ergo patet quod hora prima & secunda distinguuntur.

Quinta denique pars conclusionis negat vlla esse in tempore instantia realia, quæ copulent, vel terminent partes diuisibiles temporis; ad quod probandum nulla mihi videntur necessaria rationes præter eas, quas attuli contra puncta quantitatis permanentis; possunt enim omnes huc applicari, v.g. motus velocissimus durans per horam non habet plura instantia, quàm motus tardissimus durans per horam; nullum enim est instans in motu veloci, cui non correspondeat instans in motu tardo: ergo velocissimus non habet plures partes, quàm motus tardissimus. Cætera non persequor, quæ peti possunt ex eo loco.

Obiicitur primò, contra realitatem temporis. Illud non est ens reale, quod nunquam existit, neque vnquam potest existere: tempus existere nunquam

Instantia
inextensa.

Instantia
extensa.

Distinctio
partium.

Instantia
copulata.

Prima ob-
iectio.

quam potest: ergo tempus non est reale. Probo minorem. Illud non potest existere, quod neque secundum se totum potest existere, neque secundum ullam sui partem: tempus, neque secundum se totum existere potest, neque secundum ullam sui partem: ergo tempus non potest existere. Maior nota est, probatur minor. Illud nunquam potest existere, quod implicat esse aliquando præsens: sed implicat partes temporis esse præsentis; quod enim est præsens, est solum instans: ergo implicat partes temporis existere. Probatur minor. Illa pars temporis, quæ dicitur esse præsens, vel est diuisibilis, vel indiuisibilis; si indiuisibilis, tempus constat ex indiuisibilibus; si diuisibilis, illa vel tota est præterita, vel tota futura, non autem præsens: quod probo, quia si pars illa est diuisibilis, partes illius omnes sunt priores & posteriores; partes priores, significant partes præteritas; partes autem posteriores significant partes futuras: ergo tota illa pars est præterita, & futura non autem præsens. Idemque argumentum fieri poterit si dicatur illas partes existere fluenter, semper enim illæ sunt priores & posteriores. Priores sunt præteritæ, posteriores sunt futuræ: ergo partes illæ nunquam sunt præsentis fluenter.

Resp. tempus & secundum se totum, & secundum suas partes habere realem existentiam & præsentiam, non permanentem, sed fluentem; totum enim tempus est præsens, sed ita vt fluat semper, & accipiat esse desinendo; singulæ quoque illius partes præsentis sunt, sed fluendo. Ad probationem dico illam partem, quæ præsens est, fluenter esse diuisibilem, & habere partes priores & posteriores; sed falsum est, quod partes priores significant partes præteritas, & partes posteriores significant partes futuras; nam ambæ præsentis sunt, sed fluenter, ita videlicet, vt vna non existat vlllo modo cum altera; transseunt enim omnes, & sunt præsentis vna post aliam.

Prima instantia. Instabis primò. Vel solæ partes priores sunt præsentis, vel solæ posteriores, vel vtræque. Non solæ priores, quia illæ habent partes priores & posteriores; partes posteriores non sunt præsentis: ergo neque illæ priores. Non solæ posteriores; nam illæ habent partes priores & posteriores; priores non sunt præsentis: ergo neque illæ posteriores. Non vtræque, sic enim essent simul, quia partes priores essent præsentis, quando posteriores essent præsentis.

Resp. partes tum priores, tum posteriores esse præsentis, non permanentes, seu non totas simul; sed fluenter, & successiue: non ergo sequitur, quod illæ sint simul, quia vna non est præsens quando altera est præsens: sed vna post aliam.

Altera instantia. Instabis secundò. Partes priores comparatæ ad posteriores, sunt præteritæ; & partes posteriores comparatæ ad priores, sunt futuræ: ergo partes priores & posteriores sunt partes præteritæ, & futuræ.

Resp. distinguendo consequentiam: ergo partes priores, & posteriores absolute sumptæ, sunt partes præteritæ & futuræ, nego; si comparentur priores cum posterioribus actu existentibus, sunt præteritæ, & posteriores comparatæ cum prioribus actu existentibus, sunt futuræ, concedo. Si autem vtræque considerentur absolute, sunt fluenter præsentis.

Obiicitur secundò: de eo quod existit dicere licet, *nunc existit*: sed de nulla parte temporis licet dicere *nunc existit*: ergo nunquam existit.

Resp. existentiam, & præsentiam aliam esse permanentem, aliam fluentem & successiuam. Perma-

nens est cum de aliquo licet dicere in aliquo instanti, *nunc existit*; & hæc conuenit rebus permanentibus. Fluens est cum de aliquo non licet dicere in aliquo instanti, *nunc existit*; sed dicere tantum licet in parte temporis diuisibili, *res existit*, ita scilicet vt illud *nunc* significet partem temporis diuisibilem; seu est existere transeundo. Ad argumentum itaque distinguitur maior; de eo quod existit fluenter licet dicere, *nunc existit*; ita vt illud *nunc*, significet tempus diuisibile, concedo; ita vt significet instans, nego.

Obiicitur tertio. Illud non est continuum reale, cuius partes componentes non possunt realiter vniri: sed partes temporis non possunt realiter vniri; ergo non est reale. Probatur minor. Nihil potest vniri ei, quod non existit: sed quando existit vna pars temporis, altera non existit: ergo illæ partes non possunt realiter vniri.

Resp. partes temporis fluenter vniri posse, non permanentes. Ad probationem distinguitur maior; nihil vniri potest fluenter ei quod non est, vel immediate non fuit, aut futurum est, nego; nihil potest vniri permanentes, concedo. Vnio enim successiuorum non est similis vnioni permanentium; nam successiua vniantur inuicem, quatenus vnum immediate sequitur aliud, & per modum realem ei connectitur, sed statim exituro, ita vt id quod vnitur, intereat; id cui vnitur, recipitque vnionem, fiat. Sic enim vnio non existit sine parte, in qua recipitur; existit sine parte, ad quam terminatur. Et hæc de tempore satis sunt.

DISPUTATIO VI.

De motu & actione.

Aristoteles à lib. 3. Phys. ad finem 8.

VÆCVNQVE disputata sunt hæcenus de continuo, de loco, & de duratione, ea ferè omnia disputat Aristoteles occasione solius motus, quem à tertio Physicorum ferè solum considerat, eo quod præcipua illa sit, & obscurissima proprietas corporis naturalis: nascitur videlicet, & moritur simul; imò neque viuit nisi sua morte. Fiunt per ipsum ea quæ permanent, ignoratque semper illa parentem suum, qui si esset super, ipsa nondum essent. Vitam rerum omnium metitur motus, quam ipse retinere non potest: nunquam idem, & semper durans, successibus gaudet: sui semper hæres, & nunquam locuples, diuitias plates profundit, quod plures cumulat thesauros. Scio esse plurima, quæ de illo disputari possint, sed duo tamen videntur esse huius loci propria. Primò de motu in genere: secundò de motu locali nobilissima eius specie, nam de alteratione, ac de reliquis eius speciebus fusiùs dicam tractatu 4.

QVÆSTIO I.

De motu in genere.

Omnia quæ de motu in genere disputari possunt, ea pertinent vel ad quidditatem morus, vel ad illius vnitatem, vel ad eius proprietates; quæ